

INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI

DE MATERIA VOTI, ET DIVISIONIBUS QUÆ EX MATERIA SUMUNTUR.

- CAP. I. *An materia voti debeat esse possibilis.*
CAP. II. *Utrum votum de materia impossibili ad aliquid obliget.*
CAP. III. *An votum non peccandi obliget.*
CAP. IV. *Utrum actus malus possit esse materia voti.*
CAP. V. *Utrum actus sub conditione turpi possit esse materia voti.*
CAP. VI. *Utrum actus præceptus possit esse materia voti.*
CAP. VII. *Utrum actus minus bonus possit esse materia voti.*

- CAP. VIII. *Utrum omnis actus virtutis non repugnans perfectioni possit esse materia voti.*
CAP. IX. *Utrum actus inhabilitans ad statum perfectionis possit esse materia voti.*
CAP. X. *Utrum actus includens aliquid boni et mali possit esse materia voti.*
CAP. XI. *Quæ omissiones possint esse materia voti.*
CAP. XII. *De divisionibus voti ex parte materiae.*

LIBER SECUNDUS

DE MATERIA VOTI

ET DIVISIONIBUS QUÆ EX MATERIA SUMUNTUR.

Explicuimus naturam et essentiam voti, si mulque nonnullas ejus causas declaravimus, præsertim formalem et finalem. Nam quia votum actus quidam humanus est, ab intrinseco fine speciem sumit, et ideo finem hunc declaravimus ostendendo quomodo votum ad divinum cultum ordinetur. Ibique consequenter egimus de personis quibus voti promissio fieri potest. Unde etiam explicatum reliquimus id, quod respectu voti potest habere aliquem modum formæ, nimirum objectum formale ejus; nam cum actus ipse sit quedam forma, non

habet aliam formam intrinsecam, præter objectum suum, quamquam omnia, quæ diximus de deliberatione servanda in votando, possint dici ad formam ejus pertinere. Igitur dicendum superest de causa materiali et efficiente voti: efficientem vobis personam votantem, quam considerabimus in libro sequenti, et in hoc de materia voti dicendum est. Votum autem, cum sit forma quedam, non habet materiam ex qua componatur, habet tamen materiam, seu subjectum, ex cuius potentia educatur et in quo recipiatur; hæc au-

CAP. I. AN MATERIA VOTI DEBEAT ESSE POSSIBILIS.

837

tem materia non est alia præter potentiam illam cuius actus est votum, de qua etiam in superiori libro sufficienter dictum est. Solum ergo superest dicendum de materia circa quam votum versari debet, ut licitum et validum sit, id est, de rebus illis quæ possunt Deo convenienter promitti, et quam conditionem habere debeant ut sub voti obligationem cadere possint. Et hinc consequenter veritatem et distinctionem votorum ex parte materiae declarabimus.

CAPUT I.

AN MATERIA VOTI DEBEAT ESSE POSSIBILIS ET NON NECESSARIA, ET QUOTUPLEXILLA SIT?

1. *Materia voti dividitur in proximam et remotam.* — Duplex materia voti distinguitur, proxima, scilicet, et remota, quia quidquid in Dei cultum promittere possumus, dici potest, materia voti. Promittimus autem Deo et res permanentes, ut pecunias, prædia, imagines, et nostra etiam corpora, itemque actiones quibus his rebus utimur, et quæ proxime sunt in nostra potestate. Igitur materia proxima recte appellatur actio aliqua humana, in quam promissio proxime cadit, sicut proxima materia sacramenti dicuntur confessio vel ablution, quia forma sacramenti immediate cadit in illam, vel quia proxime constituit sacramentum. Remotam autem materiam appello omne id quod, mediante materia proxima, attingitur, et ordinatur ad cultum Dei, sive sit objectum, sive materia circa quam alia propinquior versatur: sic enim, servata proportione, aqua vel peccatum, etc., dicuntur materia remota sacramenti.

2. *Prima assertio: materia proxima est actus humanus.* — Dico ergo primo: materia proxima voti necessario esse debet aliquis actus humanus. Ita docet D. Thomas, d. quæst., a. 2, et omnes id tanquam clarum supponunt. Et probatur, quia materia voti esse debet in hominis potestate; sed solus actus humanus immediate est in hominis potestate; ergo illa est proxima materia voti. Deinde patet ex ipsa forma votando vel promittendi; quisquis enim promittit, dare vel agere aliquid promittit, quibus verbis actiones humanæ significantur. Nec refert quod etiam solemus promittere aliquid non agere, tum quia, ut supra notavi, et est vulgatum in materia morali, sub actione humana comprehenditur omissionis seu privatio similis actionis; tum etiam quia talis omissionis in se est impossibile, quia existimatur possi-

includit voluntatem non agendi, quæ voluntas est actus humanus.

3. *Votum non est de re absolute necessaria.*

— Atque hinc sequitur primo, votum de actu necessario absoluta necessitate, seu omnino naturali, stultum omnino esse, ac prorsus invalidum, quia talis actus non est capax voti. Ita D. Thomas supra, et est res clara, quia de ratione actus humani est, ut sit in potestate hominis illum omittere; actus autem necessarius non est ita in potestate hominis. Item quia obligatio moralis ad aliquid faciendum non potest cadere nisi in id quod possumus non agere; ad hoc enim additur obligatio, ut homo caveat non facere id ad quod obligatur; supponit ergo talis obligatio possibilitatem non faciendi; obligatio autem voti moralis est, et habet adjunctam obligationem præcepti; ergo supponit potestatem omissiendi actum promissum, et ad hoc fit ut voluntas immobiliar sit in tali actu. Hoc autem intelligitur, ut dixi, de necessitate absoluta et naturali; nam de necessitate præcepti, et de quacumque alia, quæ veram libertatem non excludit, postea dicendum est.

4. *Votum non est de re impossibili.* — Secundo infertur, votum de re seu actu impossibili nullum esse, quia de ratione actionis humanae est, ut sit homini possibilis. Item quia manifestum est hominem non posse obligari ad impossibile, etiamsi velit, cap. *Nemo potest*, de Reg. Jur., in 6, et lege *Impossibilium*, ft. eodem. Quia voluntas imponens obligationem, etiamsi propria sit, debet esse secundum se consentanea prudentiae; obligatio autem ad impossibile imprudentissima est, et contra omnem rationem. Eo vel maxime quod, ut supra tetigi, licet obligatio voti oriatur ex promissione tanquam ex facto, formaliter tantum nascitur ex divina et naturali lege, quæ cum maxime rationabilis sit, nunquam obligat ad impossibile, etiamsi homo conetur illam obligationem sua voluntate assumere. Adde, si res seu actio talis esse cognoscatur, non posse voluntatem humanam illam absolute et efficaciter velle, quia electio non est impossibilium, et ita nec potest absolute velle ad illam se obligare, cognita impossibilitate; unde nec promittere illam potest vere et ex animo, quia promissio, quantum est ex se, est principium actus promissi, et postulat efficacem voluntatem ejus; ergo esse non potest de actione impossibili, ejus cognita impossibilitate: si autem haec ignoratur, et ideo promittitur quod in se est impossibile, quia existimatur possi-

bile, tunc ex alio capite votum invalidum est, scilicet, quia est involuntarium propter intervenientem ignorantiam. Denique impossibilitas natura sua excusat ab obligatione etiam jam existente; ergo multo magis impediet nesciencia nascatur. An vero votum de materia, quae non tota est impossibilis, obliget ad partem possibilem, dicemus in sequentibus.

5. *Secunda assertio: materia remota est res qua possumus uti ad cultum Dei.* — *Materia remota, alia est vitanda, alia prosequenda.* — Dico secundo: materia remota voti complectitur res omnes, quibus per actus humanos ad divinum cultum uti possumus, ut sunt materia talis usus: sic enim proprium corpus, pecunia, et similia, possunt dici materia voti, imo hac ratione solent vota appellari, si ex voto fiant; sicut in sacrificio res oblata est materia sacrificii, et eatenus solet sacrificium appellari. Ratio autem est clara ex supra dictis, quia actus humanus est proxima materia voti; ergo omnis illa res, quae potest cadere sub talium actum, vel est necessaria ad illum, erit materia remota voti. Item obligatio voti cadit aliquo modo in talem rem; et non proxime, sed mediante aliqua actione, nam votum obligat, verbi gratia, ad expendendas pecunias, etc.; ergo ob priorem causam recte dicetur talis res materia voti, et ob posteriorem dicitur remota. Neque circa hoc difficultas aliquis momenti occurrit. Solum observo, aliquam dici possere materiam remotam voti, ut efficiendam, seu positive (ut sic dicam) donandam, vel consecrandam Deo; aliam ut vitandam, seu cavendam, quomodo dicitur, 2 Reg. 23, David libasse aquam Deo, quam non luit bibere. Priori modo est materia voti omnis res sacra, seu consecrabilis Deo, ut templum, imago, et Christus ipse, quatenus potest ex voto offerri in sacrificium Deo; imo et omnis res quae honestum habet usum, et sub ea ratione offerri potest Deo, ut pecunia. Posteriori autem modo delectatio corporis, vel in omnibus qualibet materia peccati potest dici materia voti, quia voluntaria ejus carentia potest in Dei honorem ordinari.

6. *Materia ad votum sufficit quod sit possibilis, et non necessaria quoad usum.* — Atque hinc intelligitur quomodo etiam quoad hanc materiam verum sit, votum esse de materia possibili, et non de necessaria. Primum enim intelligi debet, et simpliciter, seu secundum se, et in ordine ad usum hominis: nam si res ipsa in se non sit possibilis, nec usus ejus possibilis erit; parum vero retinet ipsam in se pos-

sibilem esse, si usus ejus sit homini impossibilis, ut constat. Unde et contrario non obstabit quod materia remota voti in se necessaria sit, si usus ejus potest esse non necessarius, sed liber. Sicut potest quis vovere Deo patenter ferre aegritudinem, famem, sitim, quamvis haec naturalia sint, vel potest vovere non vindicare injuriam, quam per absolutam vim patitur. Atque ita intelligendus est D. Thomas, d. art. 2, cum inquit, quod est absolute necessarium esse vel non esse, nullo modo sub votum cadere; est enim hoc verum de re necessaria, quatenus talis est: at vero quatenus potest esse materia usus liberi, bene potest esse materia voti, ut constat, quia ut sic sub potestate hominis cadit.

7. Hinc denique licet universaliter inferre, materiam, quae est in alterius potestate, non posse ab alio promitti, seu non esse materiam voti alieni (ut sic dicam), sed unumquemque tantum posse illa vovere, quae sunt sub sua potestate, seu quae ab ipso aliquo modo pendent. Ratio est, quia quod non est in mea potestate, ut sic non est mihi possibile; votum autem esse debet de re possibili respective, id est, ipsi voventi, ut probant rationes supra factae. Et ideo etiam votum proprio non est de patiente, sed de agendo; de passione autem esse poterit quatenus a voiente pendet, id est, vel de non impedienda passione, vel de patienter ferenda, sicut etiam esse poterit de actione aliena procuranda, vel quid simile. Et ideo haec sufficiunt de materia remota: nam per ordinem ad actus humanos ipsius voventis sumenda est, et ideo, explicatis actibus qui possunt esse materia proxima voti, cognoscetur etiam materia remota.

CAPUT II.

UTRUM IN MATERIA IMPOSSIBILI PARS POSSIBILIS SIT MATERIA VOTI, ITA UT VOTUM DE MATERIA IMPOSSIBILI OBLIGET AD MATERIAM POSSIBILEM?

1. *Dubium utrum res ex parte impossibilis sit materia voti?* — Dictum est rem seu actionem impossibilem non posse esse materiam voti, ex quo duo certa sunt. Unum est, votum de una re impossibili non obligare ad aliam possibilem in illa materia non inclusam, quia votum non obligat ultra intentionem agentis, et vovens talem rem non intendit promittere aliam omnino distinctam, et in illa non inclusam; ergo ad illam non obligatur. Nec tene-

tur quasi commutare rem impossibilem in possibilem omnino distinctam, quia hoc non intendit, nec promissio per se habet hanc vim, sicut lex de re impossibili ad aliam distinctam possibilem non obligat. Unde est secundo certum, quando res promissa ita est una ut sit indivisibilis, si alias sit etiam impossibilis, nullam relinquere materiam, quae sit capax obligationis voti. Probatur, quia nec res tota impossibilis est materia, nec pars ejus, quia supponitur esse indivisibilis, nec res alia omnino distincta, quia in illam non cecidit promissio; ergo nulla est ibi obligatio, nec materia ejus. Difficultas ergo est, quando integra materia impossibilis coalescit ex multis, quorum singula, vel omnia, vel aliqua sunt possibilia, an tunc votum de toto impossibili obliget ad partem possibilem.

2. *Sententia negans.* — Pars negans tale votum ad aliquid obligare suaderi potest primo, quia tale votum est simpliciter nullum; ergo ad nihil obligat. Antecedens patet, quia simpliciter est de materia inepta et incapaci, quia malum ex quocumque defectu, et consequenter votum est nullum, quia directe cadit in totam illam materiam, ut unum quid est, et inde accipit rationem et proprietates suas. Consequentia autem probatur, tum quia quod est nihil, nullum potest inducere effectum; tum etiam quia intentio voventis non fertur in singulas partes, sed in illud totum, quod impossibile est. Secundo argumentor exemplis: unum est, si quis vovit nunquam peccare, votum illud ad nihil obligat, quia est de re impossibili, et ideo nullum et stultum est, ut dixit Soto, lib. 7 de Just., q. 1, artic. 3. Nam quia ad totum obligare non potest propter rationem factam, neque ad partem obligat, quia non est major ratio de una quam de alia. Aliud exemplum est, si quis post matrimonium consummatum vovet absolute castitatem, invito altero coniuge, illud votum censemur nullum, quia est de objecto injusto ex parte, et ita impossibili moraliter, quia non potest non reddere debitum, et ideo ex sententia multorum ad nihil censemur obligare. Item qui vovit dare elemosynam propter malum finem, non obligatur dare illam praetermissa fine, quia circumstantia illam totam materiam vitiavit, et ineptam ac incapacem reddidit; ergo similiter in praesenti. Denique qui vovit facere rem possibilem modo impossibili, ad nihil obligatur, ut qui vovit ire Romam ex Hispania intra tres dies, vel Hierosolymam sine navi, quia

non se obligavit ad rem sine tali modo; sicut etiam qui promittit rem indifferentem propter se ipsam, non tenetur facere illam propter bonum finem, quia non se obligavit ad talem modum; ergo similiter in praesenti.

3. *Sententia affirmans proponitur.* — Contraria nihilominus sententia multis modis suaderi potest. Primo ratione, quia qui promittit, quantum in se est, intendit se obligare ad id quod promittit; ergo cum promittat totum et partem, si non potest totum, obligatur ad partem. Secundo, argumentor ex regula, *Si non valet quod ago, ut ago, valet ut valere potest*, c. unico, § 1, de Despon. impub., in 6, quam regulam observandam esse in juramentis supra diximus, et idem esse de votis tradit Sylvester, verb. *Votum*, 4, quæst. 2, dicto 4, cum Panormitano, in cap. *Quidam*, de Convers. conjugat., ubi idem habet Ant., et in c. *Placet*, eod. Et colligitur ex illis juribus, quatenus assentient feminam, quae vivente marito religionem est professa, licet religiosa fieri non potuerit, nihilominus fuisse voto obligatum in eo quod potuit, scilicet in non pretendendo, non vero in eo quod non potuit, scilicet in non reddendo debitum. Tertio, facit regula juris 37, in 6, *Utile per inutile non vitiatur*, quae regula intelligitur, quando utile sine utili consistere potest, ut ibi notant expositores, et Navarrus, in Summ., capite duodecimo, numero quarto, vers. *Ex quibus insertur*, ubi regulam illam ad hæc vota applicat. Atque eamdem regulam servandam esse in juramentis insinuat in cap. *Ad nostras*, et in cap. *Quemadmodum*, de Jurejurando, et supra dictum est; ergo idem erit in votis. Quarto, probatur exemplis: unum est, de vovente ire genibus flexis Hierosolymam, nam tenetur ire modo possibili, rejecto impossibili. Aliud simile est, si quis vovet triduo ire Romam; tenebitur enim quam primum possit; sicut in L. *Si quis ita*, 2, ff. de Condit. instit., dicitur legatum, vel institutionem reliquit sub conditione, Si intra triduum post mortem testatoris monumentum feceris, non obligare ad modum impossibilem, licet obliget quoad opus ipsum, ut recte ibi Glossa declarat. Aliud exemplum est, si quis vovit jejunare totam Quadragesimam, et non possit integrum, possit autem partem; nam tenetur ad partem, secundum omnes; ergo, etc.

4. *Votum de re impossibili quando obliget ad partem possibilem, quando vero non.* — Haec argumenta pro utraque parte facta convincunt, votum de re impossibili aliquando

obligare ad partem possibilem, aliquando vero non obligare. Solum relinquitur explicandum qua distinctione in hoc utendum sit, et quomodo possint casus discerni. Ad hoc autem declarandum, advertendum est ex duabus principiis hoc pendere, scilicet ex materia voti et intentione voventis, quia ex materia pendet capacitas obligationis, ex intentione vero actualis obligatio.

5. *Prima conditio ex parte materiae.* — Primo ergo ex parte materiae nonnullae conditio assignari possunt. Prima et præcipua est, ut conditio impossibilitatem inducens separabilis sit ab actu impossibili, eo manente utili et honesto: hæc per se nota est ex dictis. Secunda esse potest, ut actus maneat ejusdem rationis sub qua promissus est; quea conditio involvit etiam intentionem voventis. Ratio est, quia votum non obligat ad omnem actum possibilem, sed ad illum, de quo fit; fit autem de illo actu in specie, et secundum eam rationem quea per verba promissionis significatur; ergo si ita non est possibile, licet aliqua pars ejus sit possibilis, non obligabit votum. Unde licet hoc proveniat ex intentione voventis, tamen quia intentio colligitur ex materia, ideo hæc conditio ex parte materiae postulatur. Et hanc partem bene probat prima ratio dubitandi priori loco posita: exempla autem parum valent, ut mox dicam. Meliora sunt, si quis vovit confiteri, et postea non possit, ex vi voti non tenetur de peccatis dolere, licet dolor ut pars sacramenti in voto fuerit inclusus. Item, si quis vovit jejunare in tali die, in quo non potest abstinere a carnibus, non obligabitur ad aliam abstinentiam vel formam jejunii, licet eam observare possit, quia illud non est jejuniunum. Item vovit quis ædificare templum, quod illi est impossibile: licet possit ædificare capellam in alio templo, non tenetur: et sic de aliis. Quæ extendenda non sunt, sed prudenter moderanda, juxta ea quæ dicemus.

6. *Tertia conditio, que ab aliquibus inculcatur.* — Tertia conditio addi solet, ut totum ita sit impossibile ratione collectionis partium, ut aliqua major ratio obligationis appareat in una parte possibile, quam in alia; nam si votum non obligat ad collectionem partium, propter impossibilitatem, et in una parte nulla est major ratio quam in alia, votum etiam non obligabit ad aliquam determinate, cum non sit major ratio unius quam alterius; ergo ad nihil obligabit. Et hoc videntur sentire Soto, et alii. Sed hanc conditionem non existimo necessariam, ut patet in exemplo de voente

jejunare omnibus diebus hebdomadæ; nam si hoc totum est impossibile, possit autem ter vel quater in hebdomada jejunare, tenebitur secundum omnes; et tamen nulla est major ratio de ho: die quam de illo. Satis ergo est quod numerus dierum possit determinari prudenti arbitrio: determinatio autem ad tales dies quasi materialis est, et propria voluntate fieri potest. Quod patet in aliis votis, quæ non habent definitam obligationem quoad individuam materiam vel temporis circumstantiam, sed quasi sub disjunctione relictas sunt. Igitur duas priores conditiones sufficiunt.

7. *Aliquot corollaria.* — *Primum.* — *Solvuntur rationes oppositæ.* — Ex quibus colligitur primo, quoties materia totalis voti non est totum aliquod moraliter, et secundum ordinariū usum indivisibile, sed est tantum vel species quædam actuum, vel multitudo aut collectio eorum, tunc licet non sit possibile totam materiam et singulas partes implere, nihilominus votum obligare ad partes, vel ad collectionem partium possibilem, ubi de contraria intentione voventis non constiterit. Hæc est communis sententia, ut sumitur ex divo Thoma, dicta quæst. 88, art. 2, ubi loquitur de impossibilitate superveniente post votum; sed est eadem ratio de illa quæ existit, cum votum fit. Et eodem modo loquuntur Theologi communiter in 4, d. 38; Anton., 2 p., tit. 41, § 2, vers. Secundo est, et c. 2, § 4; Turrec., 27, q. 4, in princ., art. 3; Navar., c. 12, n. 39; et Summistæ, verbo *Votum*. Probaturque rationibus, et juribus secundo loco adductis, quæ plane hoc convincunt. Item, quia contra hoc nihil probant priores rationes; nam prima solum procedit, quando materia voti est unum totum indivisible, quia tunc vel nullæ sunt partes, vel non voventur secundum se, sed tantum ut componunt totum. Non procedit autem, quando materia tantum dicitur una per modum unius confusi, seu potentialis, vel aggregati, quia tunc vitium unius partis non vitiat aliam, et singulæ per se promittuntur, et omnes quasi distributive. Tunc ergo negamus tale votum esse omnino nullum, nam ex parte validum est, quia habet materiam multiplicem, et partes illæ non sunt inter se conexæ, nec in aliquo toto, quod quasi per se componant; ergo votum cadens in totam illam materiam habet suum effectum in parte capaci, et non in alia.

8. Declaratur optime ex Glossa, in d. L. *Si quis ita*, quia illud votum, licet unum apparet, virtute est multa, ut patet in voto jeju-

nandi Quadragesimam, nam virtute continet secundo, quoties impossibilitas materiae voti provenit ex modo accessorio actui principaliter promiso, votum obligare ad actum ipsum secundum se, secluso modo, nisi talis modus propter minuendam materię difficultatem adhibitus sit, vel nisi alias constet, intentionem voventis fuisse non obligari ad actum sine tali modo. Regula hæc recepta est, ut supra ex Navarro retuli, in casu de voto eundi Jerusalem genibus flexis, et similibus; nam censetur votum obligare ad substantiam secluso modo, quam resolutionem omnes sequuntur, et sumitur ex doctrina Divi Thomæ proxime relata, et convincitur rationibus factis secundo loco. Et specialiter declaratur, quia accidentalis defectus non destruit substantiam. Item impedimentum in accessorio non redundat in principale, sicut non polluit ecclesia polluto cœmeterio, cap. unic., de Consecratione ecclesiæ, in 6, *ne minus dignum majus, aut accessoriū principale ad se trahere videatur*, ut ibi dicitur. Item ibi concurrunt simul duas voluntates formales aut virtuales, una, volendi se obligare ad principalem actum, verbi gratia, peregrinationem Hierosolymitanam, alia obligandi se ad modum; et prior fuit absoluta, et non sub conditione talis modi; ergo, licet voluntas modi non obliget, voluntas ipsius actus obligabit. Secus vero erit e contrario ob contrarium rationem, nam si actus principaliter promissus invenitur impossibilis, cessant accessoria, etiamsi possibilia sint, quia non sunt per se sub promissione, sed ut adjacentia alteri; ut si quis vovet communicare, et consequenter teneatur confiteri, supponendo habere conscientiam peccati mortalis, si postea non possit communicare, nec confiteri tenebitur. Item si quis vovit peregrinari sacco indutus, cessante possibilitate peregrinationis, cessat obligatio induendi saccum, et sic de aliis. Sed hinc oriebatur difficultas circa jura supra allegata de Convers. conjug. Sed illa postea tractanda est.

11. Addidi vero limitationem: *Nisi modus ad minuendam materiam additus sit*; nam si notabiliter fiat actus difficulter ex defectu modi, qui putabatur possibilis, tunc poterit votum non obligare, non quia sit de re impossibili, sed ex defectu voluntarii; ut, verbi gratia, vovit quis visitare limina sancti Petri equitando, vel navigando, quia credidit nec facultatem, nec possibilitatem sibi defuturam ad eundum tali modo; postea vero deest facultas; non tenebitur pedibus ire. Quia hic modulus notabiliter mutat difficultatem materię,

10. *Secundo, quando impossibilitas materię provenit ex modo accessorio, votum obligare ad actum ipsum absolute.* — Unde infertur

et non censetur volitus actus sine modo, quia licet modus sit accessorius in ordine ad actum, in ordine ad consensum ita est moraliter necessarius, ut error circa illum substantialis censeri debeat, et consequenter impossibilitas ejus in totam materiam redundet. Et quoad hoc est magna differentia inter modum impossibilem augentem difficultatem operis, vel minuentem. Nam quando auget, et nihilominus vovetur ex falsa existimatione, quia putatur possibilis, et magis religiosus, licet detegatur error, et talis modus auferatur, votum obligat, quia non intervenit ratio minuens voluntatem circa ipsum actum possibilem, et honestum secundum se, quia voluntas ferebatur in illum etiam cum majori arduitate; secus vero est, quando modus faciliorem reddebat actum promissum, ut declaratum est.

12. Denique addita est limitatio: *Nisi aliunde constet de intentione voventis*, quia ab illa pendet tota obligatio, et pro libertate sua potest connectere, quoad obligationem, ea quae secundum se connexa non sunt, et potest nolle principale, nisi dependenter ab accessorio, et quasi sub conditione illius, quia hoc totum liberum est. Tunc ergo quocumque modo sit impossibilis materia ratione unius partis, vel modi etiam accessorii, votum ad nihil obligat; tum quia tunc intenditur totum illud objectum per modum unius indivisibilis; tum etiam quia consensus circa unam partem possibilem tunc non est absolutus, sed virtute est conditionatus, si altera pars seu modus adjungatur.

13. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: si materia voti non postulat talem intentionem, saltem secundum usitatum et convenientem modum vovendi, unde poterit cognosci? Respondeo, imprimis ex relatione et conscientia voventis, cui credendum est in ejus foro. Ille ergo potuit ita expresse concepire suam intentionem, Volo peregrinari pedibus, et mendicando, et ita obligari, et non aliter; tunc ergo satis constabit de intentione, et ita si modus sit impossibilis, non tenebitur equitando propriis expensis votum implore. Deinde, quando intentio non est ita expressa, spectanda est ratio volendi; nam si, pensatis omnibus, creditur principale motivum vovendi fuisse omnino pendens a tali modo vel circumstantia, tunc signum est materiam illam fuisse intentam cum tali modo, et non aliter, quia ex motivo et fine pendet tota voluntas. Et tunc modus ille respectu talis motivi est materia principalis, licet respectu ipsius actus vel materiae accessorius videatur. Optimum exem-

plum est apud D. Thomam, dicta quæst. 88, art. 3, ad 2, et quæst. 189, art. 3, ad 2, de illo qui vovit ingredi hoc monasterium ex peculiari affectu ad illud; nam si fiat illi impossibilis ingressus in illud, quia non admittitur, non obligatur ad alia, quia non intendit se obligare ad statum religiosum absolute, sed vestitum talibus circumstantiis. Idem est, si quis vovit confiteri intuitu lucrandi jubileum, et præcise ratione illius; nam si fiat impossibile jubileum, quia cessavit antea, vel quia non potest vovens alias necessarias diligencias facere, non tenebitur confiteri. Et idem est quoties principalis finis operantis redditur impossibilis, quia tunc obligatio voti circa alia cessat, quia respectu voluntatis voventis sunt quasi accessoria, quæ cessant cessante principali.

14. *Quid agendum quando vovents manet dubius de intentione voventi.* — Sed quid si, post diligentem examinationem conscientiae voventis, et circumstantiarum omnium, non possit certo constare de intentione voventis, sed res maneat dubia? Quidam censem interpretandam esse intentionem in favorem voventis, ex illo generali principio, quod in dubio melior est conditio possidentis. De quo principio quomodo ad obligationem voti accommodandum sit, infra, libro quarto, ex professo est dicendum. Nunc ergo assero, primum omnium spectandam esse conditionem materiæ, juxta priorem regulam supra positam; nam, eo ipso quod de contraria intentione voventis non constet, judicandum est votum obligare juxta exigentiam materiæ, et intentionem fuisse materiæ proportionatam. Unde, licet aliunde moveatur dubium, si materia talis est ut partes ejus non sint connexæ, nec componere soleant unum totum quasi individuum, vel materia possibilis est principalis, et modus impossibilis est accessorius, votum obligat ad partem possibilem. Quia tunc satis constat de voto emiso; constat etiam, quod ordinaria et quasi connaturali intentione factum obligat ad partem possibilem; et non constat fuisse aliter intentionem conceptam; ergo pro voto, cui materia favet, præsumendum est, et ex quo aliquis sic vovit, non potest dici possidere suam libertatem, quia de hoc ipso dubium est an illam possideat, et probabilius est possidere votum. Secus vero erit quando alia intentione est magis connaturalis materiæ, propter contrariam rationem. Quod si ex parte etiam materiæ dubium sit quænam intentioni melius aptetur, tunc in dubio favendum

censeo libertati voventis, ut dicto loco latius illud validum est, quia, quantumvis homo sit fragilis, habet moralem possibilitatem non peccandi mortaliter, si velit auxilium divinum implorare. Et quamquam negotium sit difficile, maxime in tali subjecto, non est tanta difficultas ut reddat votum nullum, aut materiam incapacem obligationis voti. Nam etiam in civili jure difficultas reddendi non facit contractum nullum, L. ult., ff. de Actionib. empti, et in L. Continuus, § Illud, cum sequenti, ff. de Verbor. obligatione, ubi Glos., verb. *Possibile*, recte et ad rem nostram advertit, non esse impossibile quod per alium fieri potest.

3. *Facile dispensandum in voto non peccandi mortaliter.* — Nihilominus tamen verum est quod Navarrus dixit, esse sufficientem rationem in tali voto, ut dispensetur in illo. Et simili ratione, verum est tale voto non expedire, neque esse consulendum regulariter, quia est parum utile, et potest esse occasio gravius peccandi, quia rari sunt homines qui divinæ gratiæ ita cooperentur, ut nunquam mortaliter peccent. Dixi autem regulariter, quia in homine constante, et qui auxilium divinæ gratiæ in se expertus est, poterit tale votum esse utile et temeritate carere; raro tamen hoc admittendum est, quia ordinarie est plus periculi quam utilitatis in tali voto. Imo aliquando potest tam grave esse periculum, spectata fragili conditione voventis, ut nonnullum peccatum sit tale votum emittere, propter imprudentiam et temeritatem. Hoc vero periculum non satis est ut votum sit nullum, quia non nascitur ex ipso voto, sed altiude ex hominis negligientia aut malitia; quia vero prudentia respicit omnes circumstantias, sufficit illud periculum, ut non expedit facere tale votum.

4. *Secunda assertio: votum nunquam peccandi venialiter ex deliberatione non est invalidum.* — Dico secundo: votum nunquam peccandi venialiter ex deliberatione ac plena advertentia, non est invalidum, licet minus expedit minusque consulendum sit quam præcedens. De hoc puncto nihil in specie dicunt Soto, Navarrus vel alii moderni; habet tamen peculiarem difficultatem. Quia votum hoc plura complectitur quam votum non peccandi mortaliter et ideo difficilis est, imo videri potest mortaliter impossibile. Sed mihi non videtur esse tale. Probatur ergo prima pars assertionis, quia tale votum est de re honesta, et possibili cum divina gratia; ergo absolute validum est. Probatur minor, quia om-